

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. XXVI. 13

SECTIO D

1971

Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej, Wydział Farmaceutyczny, Akademia Medyczna w Lublinie
Kierownik: doc. dr n. przyr. Tadeusz Szynal

Mirosława IZDEBSKA

Rośliny lecznicze i farmakopealne roztoczańskieg odcinka doliny Łady

Лекарственные и фармакопеальные растения лугов Розтоцкой части долины Лады

Medicinal and Pharmacopeial Plants of the Meadows in the Roztocze Section of the Łada River Valley

Wobec potrzeby szerokiego zastosowania surowców zielarskich w różnorodnych dziedzinach oraz stałego wzrostu zapotrzebowania na nie, koniecznością stała się ścisła rejestracja stanowisk roślin leczniczych i ich zasobów. Dotychczas rejestr roślin leczniczych z terenu Lubelszczyzny podają: Miłkowska (1959), Krzaczek (1963), Szynal (1964) oraz Izdebska (1968).

Materiał do niniejszej pracy został zebrany przez K. Izdebskiego* na terenie 10 km roztoczańskieg odcinka Łady od jej źródeł koło Goraja do Woli Radzięckiej. Na tym odcinku szerokość doliny waha się od kilkudziesięciu metrów do około 1 km. Łada jest tu rzeką wąską i płytką, a w górnym biegu uregulowaną. Obszar, po którym płynie, wchodzi w skład południowej części Roztocza Zachodniego (Chałubińska, Wilgat, 1945). W dolinie rzeki przeważają gleby typu mad a tylko miejscami w lokalnych zagłębieniach terenu występują gleby bagienne.

Wykaz roślin leczniczych i farmakopealnych podałam na podstawie prac Motyki i P anycza (1936), Farmakopei Polskiej III (1954), Zielińskiej (1957) i Nowińskiego (1959). Przy poszczególnych gatunkach umieściłam krótkie uwagi dotyczące możliwości zbierania (według Szwiejkowskiego 1956). Literami „F. P.” oznaczyłam gatunki wymienione w Farmakopei Polskiej, a znakiem „+” rośliny o silnym działaniu lub trujące. Układ systematyczny i nomenklaturę oparłam na „Roślinach polskich” Szafera, Kulczyńskiego, Pawłowskiego (1953).

WYKAZ GATUNKÓW

Equisetaceae

Equisetum limosum L. — Skrzyp bagienny. Występuje na podtopionych glebach bagiennych lub zamulonych madach. Masowo pod Gorajem. *H-ba Equiseti majoris*; zbiór dozwolony.

Salicaceae

Salix purpurea L. — Wierzba purpurowa. Pojedyncze krzewy w obrębie zespołu *Caricetum gracilis* k. Abramowa. *Cort. Salicis*, *Fol. Salicis*; pozyskiwanie materiału zielarskiego ograniczone, głównie z okazów przeznaczonych do trzebieży.

* Izdebski K.: Zbiorowiska łąkowe Roztocza. (w opracowaniu)

Urticaceae

Urtica dioica L. — Pokrzywa zwyczajna. Występuje pojedynczo nad brzegiem Łady w zespołach *Scirpetum silvaticae* i *Phalaridetum arundinaceae* na glebie zamulonej koło Wólki Abramowskiej i Woli Radzięckiej. *Fol. Urticae*; zbieranie możliwe.

Polygonaceae

Rumex hydrolapathum Huds. — Szczaw lancetowaty. Występuje pospolicie nad brzegami stawów i rozlewisk oraz na zalewanych okresowo partiach łąk nad brzegami Łady. *Rad. Hydrolapathi*; zbieranie dozwolone.

Rumex crispus L. — Szczaw kędzierzawy. Występuje pojedynczo na suchych partiach łąk, głównie w zespole *Cirsietum rivularis* koło Woli Radzięckiej. *Rad. Rumicis crispi*; zbieranie możliwe z pewnymi ograniczeniami.

Rumex acetosa L. — Szczaw polny. Występuje pospolicie na całym obszarze umiarkowanie wilgotnych i suchych łąk. *Rad. Lapathi*; zbieranie dozwolone.

Polygonum bistorta L. — Rdest wężownik. Tworzy większe skupienia w wilgotniejszych partiach łąk głównie typu *Poa-Festucetum rubrae* koło Radzięcina i Woli Radzięckiej. *Rhiz. Bistortae* F.P. III; zbieranie możliwe.

Polygonum hydropiper L. — Rdest ostrogorzki. Występuje na okresowo podtopionych i zamulowanych fragmentach łąk koło Goraja w obrębie zespołu *Glycerietum maximae*. *Rhiz. Bistortae* F.P. III; zbieranie dozwolone.

Ranunculaceae

Caltha palustris L. — Knieć błotna. Występuje pospolicie na całym terenie głównie na wilgotnych partiach łąk. *H-ba Calthae palustris*; zbieranie bez ograniczeń.

Cruciferae

Cardamine amara L. — Rzeżucha gorzka. Występuje na podtopionych łąkach w obrębie szuwarów w pobliżu Goraja. *H-ba Cardamines amarae*; zbieranie możliwe.

Cardamine pratensis L. — Rzeżucha łąkowa. Występuje pospolicie na glebach umiarkowanie wilgotnych na całym terenie. *H-ba Cardamines pratensis*; zbieranie dozwolone.

Saxifragaceae

Parnassia palustris L. — Dziewięciornik błotny. Występuje pojedynczo na dość suchej łące w zespole *Carici - Agrostidetum caninae* koło Woli Radzięckiej. *H-ba Parnassiae*; zbieranie dopuszczalne.

Rosaceae

Filipendula ulmaria (L.) Maxim. — Wiązówka błotna. Występuje pojedynczo koło Radzięcina na terenie wyniesionym i dość suchym. *Fl. Ulmariae* F.P. III; zbieranie możliwe z ograniczeniami.

Comarum palustre L. — Siedmiopalecznik błotny. Występuje pojedynczo w lokalnym, bezodpływowym obniżeniu ze stagnującą wodą koło Woli Radzięckiej. *H-ba Comari palustris*; zbieranie dopuszczalne.

Geum rivale L. — Kuklik zwykły. Występuje na łące koło Radzięcina obok *Filipendula ulmaria*. *Rad. Rivali*; zbieranie możliwe.

Sanguisorba officinalis L. — Krwiściąg lekarski. Występuje pojedynczo koło Woli Radzięckiej na dość suchej łące w zespole *Carici - Agrostidetum caninae*. *Rad. Sanguisorbae*; zbieranie dopuszczalne, wskazana półprawa.

Papilionaceae

Trifolium pratense L. — Koniczyna łąkowa. Pospolita na całym terenie doliny Łady. *Fl. Trifolii pratensis*; zbieranie bez ograniczeń.

Lythraceae

Lythrum salicaria L. — Krwawnica pospolita. Występuje dość często w rowach oraz na wilgotnych okresowo podtopionych łąkach. *Fl. Salicariae, H-ba Salicariae, Rad. Salicariae*; zbieranie dozwolone.

Umbelliferae

Carum carvi L. — Kminek zwyczajny. Występuje koło Goraja i Wólki Abramowskiej na suchych i zagospodarowanych łąkach. *Fruct. Carvi* F.P. III; zbieranie możliwe.

Pimpinella saxifraga L. — Biedrzytnik mniejszy. Występuje na suchych i zagospodarowanych łąkach koło Goraja. *Rad. Pimpinellae*; zbieranie dozwolone w niewielkich ilościach.

Cicuta virosa L. — Szaleń jadowity. Występuje nad brzegami rowów i stawów oraz na podtopionych fragmentach łąk koło Goraja. *Rhiz. Cicutae c. Radicibus*; zbiór dozwolony.

Daucus carota L. — Marchew zwyczajna. Występuje koło Wólki Abramowskiej na terenie suchych, podsianych łąk. *Rad. Dauci*; zbieranie możliwe.

Peucedanum palustre (L.) Munch. — Gorysz błotny. Występuje koło Abramowa na okresowo zalewanych łąkach typu *Caricetum gracilis*. *Rad. Peucedani palustris*; zbiór surowca dozwolony w niewielkich ilościach.

Primulaceae

Lisimachia nummularia L. — Tojeść rozestłana. Na całym obszarze wśród wilgotnych łąk na glebach typu mad. *H-ba Lysimachiae*; zbieranie bez ograniczeń.

Labiatae

Glechoma hederacea L. — Bluszczyk kurdybanek. Występuje na miejscach suchych okolic Goraja i Woli Radzięckiej. *H-ba Glechomae*; zbieranie dozwolone.

Prunella vulgaris L. — Głownienka pospolita. Występuje przy drogach i na okresowo wypasanych, zwykle suchych partiach łąk. *H-ba Prunellae*; zbieranie dozwolone.

Lycopus europaeus L. — Karbieniec pospolity. Występuje na okresowo podtapianych łąkach na glebie namulonej głównie w obrębie zespołu *Glycerietum maximae* koło Goraja i Wólki Abramowskiej. *H-ba Lycopi*; zbieranie dozwolone.

Plantaginaceae

Plantago lanceolata L. — Babka lancetowata. Występuje przy drogach i na okresowo wypasanych, zwykle suchych łąkach koło Goraja i Radzięcina. *Fol. Plantaginis*; zbieranie możliwe.

Menyanthaceae

Menyanthes trifoliata L. — Bobrek trójlistkowy. Występuje na łąkach okresowo zalewanych, z wodą niekiedy stagnującą — okolice Goraja i Abramowa. *Fol. Menyanthidis* F.P. III; pozyskiwanie surowca możliwe.

Compositae

Bellis perennis L. — Stokrotka pospolita. Występuje na łąkach okresowo wypasanych w okolicy Goraja i Abramowa. *Fl. Bellidis, H-ba Bellidis*; zbieranie dozwolone.

Achillea millefolium L. — Krwawnik pospolity. Występuje na suchych łąkach zagospodarowanych koło Goraja, Wólki Abramowskiej i Abramowa. *H-ba Millefolii* F.P. III; zbieranie możliwe.

Taraxacum officinale Web. — Mniszek pospolity. Występuje na suchych, zagospodarowanych łąkach koło Goraja, Wólki Abramowskiej i Woli Radzięckiej. *Rad. Taraxaci* F.P. III; *H-ba Taraxaci*; zbieranie bez ograniczeń.

Iridaceae

Iris pseudoacorus L. — Kosaciec żółty +. Występuje nad brzegami stawów, rowów, bajor oraz na zalewanych okresowo fragmentach łąk koło Goraja, Abramowa i Woli Radzięckiej. *Rhiz. Iridis pseudoacori*; zbiór dozwolony.

Araceae

Acorus calamus L. — Tatarak zwyczajny. Występuje na żyznych, okresowo namulanych przez wylewy glebach, — okolice Goraja i Wólki Abramowskiej. *Rhiz. Calami* F.P. III; zbieranie możliwe, wskazana półprawa.

PIŚMIENNICTWO

1. Chałubińska A., Wilgat T.: Podział fizjograficzny województwa lubelskiego. Przewodnik V Ogólnopolskiego Zjazdu Pol. Tow. Geograf., Oddział Lubelskiego Towarzystwa Geograficznego, Lublin 1954, 3 — 44.
2. Farmakopea Polska III. PZWL. Warszawa 1954, 950.
3. Izdebska M.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 23, 283—295, 1968.
4. Krzaczek T.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 17, 401-419, 1962.
5. Miłkowska J.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 17, 321—354, 1959.
6. Motyka J., Panycz T.: Rośliny lecznicze i przemysłowe w Polsce. Książnica-Atlas, Lwów 1936, 334.
7. Nowiński M.: Rośliny lecznicze flory Polskiej. PWN, Poznań 1959, 279.
8. Szwiejkowski L.: Ochrona roślin w Polsce. Spół. Wyd. Artyst. i Użytkowych „Poziom” Łódź 1956, 391.
9. Szafer W., Kulczyński St., Pawłowski B.: Rośliny polskie. PWN. Warszawa 1953, 1020.
10. Szynal T.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska. Sect. D, 19, 205—217, 1964.
11. Zielińska R.: Polskie i łacińskie nazwy krajowych roślin leczniczych. PZWL, Warszawa 1957, 61.

Otrzymano 26.I.1971.

РЕЗЮМЕ

Проведена регистрация лекарственных и фармакопеальных растений Розтоцкой части долины реки Лады. Эта регистрация основана на точных фитосоциологических исследованиях (Издебски К., манускрипт). Дано размещение, частота выступления и рассмотрены возможности сбора зарегистрированных растений в природных условиях. Проведенная регистрация охватила 34 вида растений.

SUMMARY

The present paper deals with an inventory of medicinal and pharmacopeial plants of the meadows situated in the Roztocze section of the Łada river valley. The inventory is based on the detailed phytosociological investigations (Izdebski's typescript). The author gives short remarks on the distribution of the species, their frequency of occurrence and the possibility of collecting the plants in their natural environment. The paper enumerates 34 species of plants.